

УДК 81'255.4'373.4

DOI <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/5>

Тетяна МІТИНА

аспірантка Навчально-наукового інституту філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, бульв. Тараса Шевченка, 14, м. Київ, Україна, 01601

ORCID: 0009-0005-8422-6828

tatiana_mitina@ukr.net

Бібліографічний опис статті: Мітіна, Т. (2024). Інтерпретації пантеїстичного змісту поем «Катерина», «Заповіт», «Причинна», «Сонце заходить, гори чорніють» Тараса Шевченка в перекладах Джона Віра та Віри Річ. *Folia Philologica*, 7, 39–44, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/5>

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПАНТЕЇСТИЧНОГО ЗМІСТУ ПОЕМ «КАТЕРИНА», «ЗАПОВІТ», «ПРИЧИННА», «СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ, ГОРИ ЧОРНІЮТЬ» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ПЕРЕКЛАДАХ ДЖОНА ВІРА ТА ВІРИ РІЧ

У статті проаналізовано зміст оригінальних творів Тараса Шевченка «Катерина», «Заповіт», «Причинна», «Сонце заходить, гори чорніють» на прикладі англomовних перекладів Джона Віра та Віри Річ. Розглянуто окремі прийоми англomовного поетичного перекладу, що дозволяють досягти семантичної відповідності оригіналу зі збереженням пантеїстичної інформації. У статті досліджено проблему відповідності текстів оригіналу Тараса Шевченка перекладам творів англійською мовою вищезгаданих перекладачів з погляду перекладознавства та літературознавства, окреслено їхні історичні та лінгвосоціальні аспекти. Творчість Тараса Шевченка розглянуто крізь призму англійського культурного простору. Методом компаративного аналізу та синтезу проведені дослідження і виявлено, чи вдалося авторам англійського варіанту засобами іноземної мови повною мірою передати пантеїстичні образи та мотиви в перекладених творах. У результаті проведеного аналізу було виявлено, чи передано перекладачами ритмомелодику вішованих творів, чи дотримано принципу поетичної градації, а також чи вдало підібране лексичне наповнення. За допомогою методу зіставлення (компаративного аналізу) для порівняння оригінального твору та перекладеного висвітлене питання точності збереження змісту творів і їхнє емоційне забарвлення. В англomовних перекладах творів Тараса Шевченка «Катерина» і «Заповіт», «Причинна», «Сонце заходить, гори чорніють», здійснених Вірою Річ і Джоном Віром, засвідчується варіювання образів природи, інтерпретація пантеїстичного змісту текстів Тараса Шевченка. У виявленій інтерпретації спостерігається персоніфікація природи, яка виходить за межі предметної зображальності, виступає важливим засобом відтворення складного внутрішнього світу людини. Ландшафтний вимір образу природи виявляється виражальним модусом емоційної напруги суб'єкта романтичної лірики великого українського Пророка.

Ключові слова: Тарас Шевченко, переклад, пантеїстична інформація, інтерпретація, переклад, ліричні твори, семантика.

Tetyana MITINA

PhD Student at the Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Taras Shevchenko blv., 14, Kyiv, Ukraine, 01601

ORCID: 0009-0005-8422-6828

tatiana_mitina@ukr.net

To cite this article: Interpretatsii panteistychnoho zmistu poem “Kateryna”, “Zapovit”, “Prychynna”, “Sontse zakhodyt, hory chorniut” Tarasa Shevchenka u perekladakh Dzhona Vira ta Viry Rich [Interpreting pantheistic meaning of “Kateryna”, “Testament”, “Bewitched”, “The sun sets, and dark the mountains become” poems by Taras Shevchenko in the translations of Vira Rich]. *Folia Philologica*, 7, 39–44, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/5>

INTERPRETING PANTHEISTIC MEANING OF “KATERYNA”, “TESTAMENT”, “BEWITCHED”, “THE SUN SETS, AND DARK THE MOUNTAINS BECOME” POEMS BY TARAS SHEVCHENKO IN THE TRANSLATIONS BY JOHN WEIR AND VERA RICH

The article analyzes interpretative meanings of the original poems by Taras Shevchenko “Kateryna”, “Testament”, “Bewitched”, “The sun sets, and dark the mountains become” based on the English translations by John Weir and Vera Rich. It reviews two separate approaches of the English poetic translation towards achievement of semantic equivalence while preserving pantheistic information. The article explores the problem of equivalence of the original texts by Taras Shevchenko and the above mentioned translations into English by means of comparative analysis and synthesis, from the perspective of translation studies and literary criticism, their historical and linguistic-social aspects. Taras Shevchenko’s creative output is analyzed in the English cultural space. As a result, in the English translations of Taras Shevchenko’s poems “Kateryna” and “Testament”, “Bewitched”, “The Sun Sets, And Dark the Mountains Become”, made by Vera Rich and John Weir, the variations of the nature’s images, the interpretation of pantheistic message of Taras Shevchenko’s poems is revealed. In the suggested interpretation, the personification of nature, which goes beyond the boundaries of objective imagery, acts as an important means of reproducing the complex inner world of a person. The landscape dimension of the nature’s image turns out to be an expressive mode of emotional tension experienced by the subject of the great Ukrainian Prophet’s romantic lyrics.

Key words: Taras Shevchenko, translation, pantheistic message, interpretation, translation, lyrics, semantics.

*Є поети одного міста, одного села,
одного народу. Але є поети всіх міст, усіх сіл,
усіх народів. Шевченко саме такий поет.*

Назим Хікмет

Актуальність проблеми. Поетом із плеяди надбань людства став для нас Тарас Григорович Шевченко. Його твори містять знаковий глибинний зміст, у якому вирізняється пантеїстичний мотив, адже розквіт пантеїстичного світогляду, хоч і припадає на XVI–XVII ст., але його поширення не припиняється й у XVIII – першій половині XIX ст. (Тимошенко, 2006: 40). У деяких творах Тараса Шевченка вражають численні приклади різного пантеїзму, особливо коли він не самоцільно-дидактичний, а спонтанно-органічний. Так, наприклад, у творі «Якби зострілися ми знову» поет згадує на засланні своє «грішне» кохання до заміжньої Ганни Закревської, а потім несподівано закінчує вірш вдячною молитвою за те, що їхнє «святє диво» не реалізувалося в житті, а залишилося лише мрією (Пахаренко, 2013: 36).

Здобутки англomовної Шевченкіани є вагомими і вже досліджувалися, проте нині немає досліджень з узагальнення англomовних перекладів творів Тараса Шевченка з перспективи явлення ними образів природи, зокрема й пов’язаних із пантеїстичними мотивами, традиційно розтлумаченими в сенсі погляду на світ як на єдність природи та творця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, знайомство закордонної аудиторії із

творчістю Тараса Шевченка розпочалося ще за життя поета. Перші відгуки про його поетичні твори з’явилися в польській і чеській критиці вже в 40-х рр. XIX ст., але цілеспрямований інтерес до поезії Т. Шевченка формувався наприкінці 1850-х – упродовж 1860-х рр., про що свідчить значна кількість публікацій, присвячених творчості Т. Шевченка, а також переклади його творів.

М. Коцюбинська відзначає, що першу згадку про Тараса Шевченка знаходимо ще в 1877 р. в тижневику «Цілий рік» (“All the year round”), що його видавав Чарльз Дікенс. Перша відома спроба англomовного перекладу поезії Тараса Шевченка належить Агапію Гончаренку (псевдонім Андрія Онуфрійовича Гумницького); переклад було опубліковано 1 березня 1868 р. у двотижневику “The Alaska Herald” («Вісник Аляски»). Це був прозовий переклад уривків із поеми «Кавказ» під назвою «Цікаві думки поета Тараса Шевченка». Окрім того, поглиблений аналіз творчості Т. Шевченка та детальну інформацію про поета знаходимо у працях англійського славіста і перекладача Вільяма Річарда Морфіла, першого українця Великобританії, славіста та професора Оксфордського університету. Він добре знав слов’янські мови, бував у Києві, у Галичині (Коцюбинська, 1956: 311).

На початку XX ст. серед перекладачів з’явилася Етель Ліліан Войнич. Р. Зорівчак в одній зі статей пише, що після 20 років наполегливої праці вона опублікувала у власному

перекладі 156 Шевченкових рядків. І згодом, у 1960–1969 рр., відома поетеса Віра Річ опублікувала в Англії переклади 51 твору Тараса Шевченка, серед них – дев’ять поем. Саме Віра Річ познайомила англійських читачів із найбільшою кількістю творів Т. Шевченка у власному перекладі (Зорівчак, 2011: 219).

Нині відомо про понад вісімдесят перекладачів, які намагалися донести Шевченкове слово до англомовного читача. Були серед них аматори (Е.Дж. Гантер, П. Канді), досвідчені перекладачі (О. Івах, Джон Вір, П.П. Селвер, А. Біленко), університетські професори-славісти (К.О. Менінг, В. Кіркконел, К. Андрусин), видатні літературні особистості, зокрема Е.Л. Войнич та Віра Річ.

Мета статті – здійснити порівняльний структурно-семантичний аналіз наявних в англійських перекладах і оригіналах ліричних творів Т. Шевченка «Катерина» «Заповіт», «Причинна», «Сонце заходить, гори чорніють», мотивів, сюжетних ліній і образів, які є носіями пантеїстичних змістів. Установити особливості перекладених англійською мовою пантеїстичних мотивів у мотивах, образів і сюжетних ліній, наявних в оригінальних творах Т. Шевченка.

Виклад основного матеріалу дослідження. У статті висвітлюється дослідження англомовних перекладів Джона Віра творів Тараса Шевченка «Катерина» і «Заповіт» з огляду на варіювання в них образів природи, на інтерпретацію пантеїстичного змісту текстів.

Кожен художній твір, художній напрям, література будь-якої історичної доби породжує специфічні проблеми для перекладача. Зауважимо, коли перекладач працює на тим чи тим художнім твором, він повинен не лише точно передати зміст оригіналу, але й відчутти його специфіку, духовну та жанрову своєрідність.

Отже, праця сучасного перекладача художньої літератури має бути глибоко творчою, передавати не лише основний зміст твору, але й образи-реалії та характерний колорит епохи і нації, адже кожен оригінал за своїм образом потребує свого, завжди індивідуального підходу (Графіка, 2007: 268).

У наведеному аспекті актуальним аналітичним критерієм є принцип холізму: усе велике складається з малого, неможливо звести досліджуване ціле до його частин; кожен окремий

твір (як і рядок твору) розглядається не як частина цілого, а як частина творчості автора. Оскільки якісна своєрідність цілого є пріоритетною щодо його частин, то переклад одного твору неможливий без знання та розуміння всього творчого доробку автора. Під час перекладу важливішою є адекватна інтерпретація оригінального твору загалом, аніж дослівний переклад окремого рядка.

Ілюстрацією наведеного принципу є контекстуальні заміни, притаманні перекладам Джона Віра:

Пішла селом, Плаче Катерина; На голові хустиночка, На руках дитина (Графіка, 2007: 24).	And she swept As down the village street, Her baby in her arms, she went With slow, reluctant feet (Графіка, 2007: 25).
---	---

У лаганій свитиночці, На плечах торбина, В руці ціпок, а на другій Заснула дитина (Графіка, 2007: 34).	Patched cloak, a pack upon her back, She carries a stout cane, And <u>holds a bundle to her breast</u> <u>A tiny sleeping baby</u> (Графіка, 2007: 35).
--	--

Перекладач передає слово «дитина» англійською, додаючи йому свого відтінку значення “a tiny sleeping baby”, що дослівно значить «малесеньке спляче немовля», підкреслюючи, що дитина була дуже маленькою. Свідченням цього є й те, що автор перекладає «на другій руці спляча дитина» як “holds a bundle to her breast”, чого нема в українському тексті, але від цього англійська поема не втрачає свого колориту, а навпаки, за допомогою цього звороту автор детальніше передає в перекладі риси емоційності, притаманні людській природі, відтвореній у портреті жінки з дитиною.

У Тараса Шевченка багато епітетів, відповідники яким вдалося віднайти Вірі Річ. Так, наприклад, перекладачка для виразу «Україна мила» підбрала точний відповідник цього слова в англійській мові, вона перекладає це як “beloved Ukraine”, а до слова «могила» додає влучний епітет “ancient”, що має значення «давній», що ніби підсилює смисл, закладений у першотворі.

Як умру, то поховайте Мене <u>на могилі</u> , Серед степу широкого На <u>Україні милій</u> (Графіка, 2007: 320).	When I die, then make my grave High <u>on an ancient mound</u> , In my own <u>beloved Ukraine</u> In steppeland without bound (Графіка, 2007: 321).
--	---

Суттєвий компонент пантеїстичного мотиву, явлений відображенням «степу широкого», передається в перекладі із залученням цілком відповідного складника. Завдяки цій інтерпретації в перекладі вдалося показати притаманну оригіналові семантику.

Джон Вір намагається зберегти семантичне звучання і, за висловом М. Коцюбинської, якнайточніше передати смислову милозвучність Шевченкової поезії завдяки використанню епітетів і образних повторів. Цей прийом дозволяє перекладачеві частково мінімізувати розбіжності змістової основи оригіналу та її ситуативного варіювання в перекладі (Коцюбинська, 1956: 310).

Співзвучність оригіналу поезії «Заповіт» і перекладу за семантичним звучанням досягається втратою лексичної тотожності, яка, однак, за принципом холізму, вдало компенсується шляхом застосування описового методу та контекстуальних заміні:

Тарас Шевченко	Джон Вір
Як умру, то поховайте Мене на могилі Серед степу широкого На Україні милій, Щоб лани широкополі, І Дніпро, і кручі Було видно, було чути, Як реве ревучий (Графіка, 2007: 321).	When I die, let me buried In my beloved Ukraine, My tomb upon a grave-mound high, Amid the wide-spread plain That the fields, the steppe unbounded, The Dnieper's plunging shore My eye could see, my ear could hear The mighty river roar (Графіка, 2007: 321).

У наведеній поезії Джон Вір чітко передає образ Дніпра Шевченкової поезії за допомогою явлених англійською мовою образних одиниць “mighty river roar”, що дослівно перекладається як «реве могутній Дніпро», чим повністю розкриває образ Дніпра в англійському перекладі. А вираз «лани широкополі» передає як “the fields, the unbounded steppe”, чим надає цьому виразу відтінку безмежності простору, бо прикметник “unbounded” українською перекладається як «безмежний».

Тарас Шевченко	Віра Річ
Щоб лани широкополі І Дніпро, і кручі Було видно, було чути, Як реве ревучий (Графіка, 2007: 320).	Whence one may see wide- skirted wheatland, Dniro's steep-cliffed shore, There whence one may hear the blustering River wildly roar (Графіка, 2007: 321).

У цьому перекладі проілюстровано образи, які мають власне українське походження. Зокрема, образні «лани» Віра Річ перекладає як “wheatland”, що дослівно значить «пшенична земля», між рядками вірша з’являється можливість зафіксувати значення крику людини, яка навіть після смерті не хоче розлучатися з рідною землею. Складний прикметник “wide-skirted” сформований сполученням основи прикметника “wide” та іменника “skirt” із додаванням суфікса -ed, може бути еквівалентом до образної інстанції, побудованої на знаковій мальовничій рисі: «широкополі». Вираз «як реве ревучий» мисткиня переклала як “river wildly roar”, що дослівно можемо перекласти «як реве дика річка», що загалом відтворює образ Дніпра, який хотів передати сам Тарас Шевченко.

Кожен із цих перекладачів, як Джон Вір, так і Віра Річ, адекватно відтворили образ Славути-Дніпра іноземною мовою, додавши до перекладу своє бачення. Завдяки ритмічній повторюваності окремих смислових компонентів створюються звуківі образи, які мають об’єднавчий характер і в поезії Тараса Шевченка утворюють окремі семантично завершені картини.

Іншим аналітичним критерієм вважаємо принцип екологічної естетики: принцип, основу якого становлять ідеї гармонії та єдності природного й етнокультурного середовища. У цьому контексті перекладач не лише відтворює зміст твору з дотриманням жанру, але й передає авторську й етнічну специфіку оригіналу.

У результаті проведеного дослідження особливостей перекладу поеми «Катерина» та поезії «Заповіт» можна зробити висновок, що Джону Віру вдалося адекватно та повно передати зміст оригінального твору без порушень етнокультурних особливостей і жанру твору – переважно шляхом контекстуальних заміні і вдало підібраних синонімів, часто співзвучних мові оригіналу. Автор досягає максимальної відповідності перекладу шляхом правильного підбору семантично адекватних виразів і зворотів, які відображають зміст українського першоджерела.

Водночас в окремих інших Шевченкових творах також помітно домінує опис природи, який можна пов’язати з пантеїстичним забарвленням. Наприклад, звернемо увагу на рядки:

Сонце заходить, гори
чорніють
Пташечка тихне, поле
німис.
Радіють люде, що
одпочинуть
А я дивлюся і серцем лину
(Графіка, 2007: 352).

The sun sets, and dark the
mountains become,
The little bird hushes, the
plain has grown dumb,
The people rejoice that
slumber nearing,
And I look: and I fly with my
heart in my dreaming
(Графіка, 2007: 353).

Причинна
Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
І блідний місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі
То виринав, то потопав.
Ще треті півні не співали,
Ніхто нігде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів.
(Графіка, 2007: 72).

Утвердження єдності природи й людини, ототожнення Бога та світового цілого стилістично проявилось в особливому характері образності, першорядна роль у якій належить персоніфікації, що пов'язана з помітною у сфері Шевченкового пейзажу виразною психологізацією зображення. Як відомо, цей різновид метафори не тільки поетизує зображане, а й виступає засобом символізації світу.

Bewitched
Roaring and groaning rolls the Dnipro,
An angry wind howls through the night,
Bowing and bending the high willows,
And raising waves to mountain heights.
And, at this time, the moon's pale beams
Peeped here and there between the clouds,
Like a small boat on the blue sea,
Now rising up, now sinking down.
Still the third cock-crow was not crowed,
And not a creature chanced, to speak,
Only owls hooting in the grove,
And now and then the ash-tree creaked
(Графіка, 2007: 73).

Висновки і перспективи досліджень.

Отже, в англomовних перекладах творів Тараса Шевченка «Катерина» і «Заповіт», «Причинна», «Сонце заходить, гори чорніють», здійснених Вірою Річ і Джоном Віром, засвідчується варіювання образів природи, інтерпретація пантеїстичного змісту текстів Тараса Шевченка. У виявленій інтерпретації

спостерігається персоніфікація природи, яка виходить за межі предметної зображальності, виступає важливим засобом відтворення складного внутрішнього світу людини. Ландшафтний вимір образу природи виявляється виражальним модусом емоційної напруги суб'єкта романтичної лірики великого українського Пророка.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зорівчак Р. Сприйняття особистості та творчості Тараса Шевченка у Великій Британії. *Всесвіт*. 2011. № 5–6. С. 215–227.
2. Зосімова О., Піскун О. Способи відтворення реалій в англomовних перекладах поем Тараса Шевченка «Катерина» та «Наймичка». *Лінгвістичні дослідження*. 2018. Вип. 48. С. 244–251.
3. Косів Г. Віра Річ. Творчий портрет перекладача. Львів : Піраміда, 2011. 264 с.
4. Коцюбинська М. Шевченко в англійських перекладах. *Збірник праць Четвертої наукової Шевченківської конференції*. Київ : АН УРСР, 1956. С. 310–323.
5. Пахаренко В. Генеза Шевченкової етики. *Дивослово* : науково-методичний журнал. 2013. № 5. С. 36–38.
6. Сітко А. Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови. *Проблема семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : збірник наукових праць / відп. ред. Н. Корбозерова. Київ : Логос, 2012. Вип. 22. С. 267–274.
7. Тимошенко Ю. Функції персоніфікації в поетичній творчості Т. Шевченка. *Слово і час*. 2006. № 3. С. 37–45.
8. Шевченко Т. Вибрана поезія. Живопис. Графіка (українською та англійською мовами). Київ : Мистецтво, 2007. 607 с.
9. Kateryna: A Poem by Taras Shevchenko / translated from the Ukrainian by John Weir. Kyiv : Dnipro, 1972. 63 p.
10. Kolomyiets L. The Essentialized Kobzar by Taras Shevchenko in Michael Naydan's English Projection, 2014. *Style and Translation: Collected Works*. Kyiv : TSNU, 2015. Issue 1 (2). P. 155–187.
11. Kolomyiets L. Three Profiles of the Translator in the Complete Poetry of Taras Shevchenko Translated from the Ukrainian by Peter Fedynsky. *The Ukrainian Quarterly : A Journal of Ukrainian and International Affairs*. 2014. Vol. LXX. № 1–4. P. 18–39.
12. Kolomyiets L. Ukrainian Romanticism and the Modern Ukrainian Psyche. *The Ukrainian Quarterly: A Journal of Ukrainian and International Affairs*. 2016. Vol. LXXII, № 1–4. P. 8–36.
13. Honcharenko A. Curious ideas of the poet Taras Shavchenko. *The Alaska Herald*. 1868. Mar. 1.

REFERENCES:

1. Zorivchak, R. (2011). Spryjniattya osobystosti ta tvorchosti Tarasa Shevchenka u Velykiy Brytannii [Perception of Taras Shevchenko's personality and creativity in Great Britain]. *Zhurnal inosemnoyi literatury Vsesvit*. Kyiv: Biznespoligraf, 5–6, 215–227 [in Ukrainian].
2. Zosimova, O., & Piskun, O. (2018). Sposoby vidtvorennya realiy v anhlomovnykh perekladakh poem Tarasa Shevchenka “Kateryna” ta “Naymychka” [Ways of reproducing realities in English translations of Taras Shevchenko's poems “Kateryna” and “Naimychka”]. *Linhvistychni doslidzhennya [Linguistic studies]*, 48, 244–251 [in Ukrainian].
3. Kosiv, H. (2011). Vira Rich. Tvorchyy portret perekladacha [Creative portrait of a translator], Lviv: Piramida [in Ukrainian].
4. Kotsyubynska, M. (1956). Shevchenko v anhliyskykh perekladakh. [Shevchenko in English translations: Proceedings of the Fourth Scientific Shevchenko Conference]. *Zbirnyk prats chetvertoyi naukovoyi Shevchenkivskoyi konferentsiyi [Proceedings of the fourth scientific Shevchenko conference]*. Kyiv: AN URSSR, 310–323 [in Ukrainian].
5. Pakhareno, V. (2013). Heneza Shevchenkovoyi etyky [Genesis of Shevchenko's Ethics]. *Dyvoslovo: nauk-metodychnyy zhurnal [Dyvoslovo: scientific and methodological journal]*, 5, 36–38 [in Ukrainian].
6. Sitko, A. (2012). Problema vidtvorennya hramatychnoyi semantyky interohatyviv zasobamy tsilovoyi movy [Problem of reproduction of grammatical semantics of interrogatives by means of target language. *The Problem of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics]*, Kyiv: Lohos, 22, 267–274 [in Ukrainian].
7. Tymoshenko, Yu. (2006). Funktsiyi personifikatsiyi v poetychniy tvorchosti T. Shevchenka [Functions of personification in the poetic work of T. Shevchenko]. *Slovo i chas [Word and time]*, 3, 37–45 [in Ukrainian].
8. Shevchenko, T. (2007). Vybrana poeziya. Zhyvopys. Hrafika (ukrayinskoyu ta anhliyskoyu movamy). *Shevchenko T. Selected Poetry. Painting. Graphics* [in Ukrainian and English].
9. Kateryna. A Poem by Taras Shevchenko (1972). Translated from the Ukrainian by John Weir. Kyiv: Dnipro.
10. Kolomiyets, L. (2015). The Essentialized Kobzar by Taras Shevchenko in Michael Naydan's English Projection, 2014. *Style and Translation: Collected Works*, 1 (2), 155–187.
11. Kolomiyets, L. (2014). Three Profiles of the Translator in the Complete Poetry of Taras Shevchenko Translated from the Ukrainian by Peter Fedynsky. *The Ukrainian Quarterly: A Journal of Ukrainian and International Affairs*, LXX, 1–4, 18–39.
12. Kolomiyets, L. (2016). Ukrainian Romanticism and the Modern Ukrainian Psyche. *The Ukrainian Quarterly: A Journal of Ukrainian and International Affairs*, LXXII, 1–4, 8–36.
13. Honcharenko, A. (1868). Curious ideas of the poet Taras Shevchenko. *The Alaska Herald*, 1 Mar.